СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ — OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIV. Ч. 122. Джерзі Сити, Н. Дж., вівторок, 26-го травня 1936. — VOL. XLIV. No. 122. Jersey City, N. J., Tuesday, May 26, 1936. THREE CENTS

ПРЕЗИДЕНТ В ОБОРОНІ МЕНШИН

НЮ ЙОРК. — На зїзді жидівських провідників виголосив секретар Ікес в імені президента Рузвелта промову, в якій висказав свій жаль з приводу переслідувань жидів по деяких краях світа. Устами Ікеса президент сказав:

„Як довго національні меншини є позбавлені свободи, так довго неможливе правдиве і стале порозуміння поміж державами". На цьому зїзді стверджено також, що в перших чотирьох місяцях кампанії для помочи жидам у Палестині американські жиди зібрали $1,200,000.

ГІСТЬ З ЕВРОПИ ВІДВІДАВ „СВОБОДУ".

ДЖЕРЗІ СИТІ. — Редакцію „Свободи" відвідав п. Евген Вировий, член Союзу українських журналістів і письменників у Празі й скарбник Товариства „Музей Визвольної Боротьби". Шановний гість обзнайомлений досить добре з українським життям в Америці, бо був тут уже раз у 1927 р., як теж слідкує за ним уважно в Европі, листуючися з американсько-українськими діячами і читаючи американську пресу. П. Евген Вировий приїхав до Ню Йорку на міжнародню філятелістичну виставу. Останеться тут до кінця червня. Свій побут хоче використати для справи, яка йому особливо на серці, себто для спопуляризування в Америці справи будови Дому Музею Визвольної Боротьби в Празі.

РЕПУБЛИКАНЦІ ДАЛІ ШУКАЮТЬ ПЛЯТФОРМИ.

НЮ ЙОРК. — Пять републиканських клюбів стейту Ню Йорк виробили проект політичної плятформи, яку хочуть подати під наради на надходячій републиканській конвенції. Цей проект виходить із заложення, що нинішній демократичний „ню діл" є нечесний; що він не є ліберальний, хіба тільки на словах і у витраті народнього гроша; він веде Америку до банкротства і своєю політикою прямує до насадження у Вашингтоні чужого, реакційного уряду. Далі проект обіймає поради в справі безробіття, суспільної забезпеки, помочи, праці, бізнесу, хліборобства, мит, заграничної політики і т. п.

РОЗКРИВАЮТЬ ТЕРОРИСТИЧНИЙ „ЧОРНИЙ ЛЕҐІОН".

ДІТРОЙТ. — Минулого тижня поліція арештувала сімох членів „Чорного Леґіону" за те, що замордували чоловіка, що нібито знущався над своєю жінкою. Тепер поліція викрила, що те товариство значно ширше, як це з початку думали, і що воно поширене на цілий мішіґенський стейт, а може і на інші стейти. Члени „Чорного Леґіону" були зорґанізовані на зразок ордену (чина) й мали своїх нижчих і вищих офіцирів. Завданням їх було викривати злочини і проступки в суспільному житті і, не чекаючи на суд, в який вони були зневірились, проступників карати. Членам того „Чорного Леґіону" приписують біля пятьдесять убивств, які вони скрито поповнили.

ВИБУХ У ФАБРИЦІ ШТУЧНИХ ВОГНІВ.

ЕЛМОНТ (Лонґ Айленд). — Тут вибухла фабрика штучних вогнів, що мала на складі штучних вогнів вартости біля $5,000. Вибух був такий сильний, що голос було чути двацять миль довкруги. Фабрику рознесло на шматки. На щастя, тому, що це була неділя, людей у фабриці не було. Є тільки пять осіб легко ранених, що знаходилися назовні.

ЗАЛІЗНІ ПЕРСТЕНІ ДЛЯ ЖІНОК ІТАЛІЙОК.

НЮ ЙОРК. — У нюйорському стейті, а також по всіх інших стейтах, де тільки живуть італійці, відбулися паради, підчас яких нагороджувано італійських жінок залізними перстенями. Коли Італія розпочала війну з Етіопією і їй забракло золота, вона звернулася до своїх краянів, розсипаних по цілому світі, щоб вони прийшли їй з поміччю. Італійці відгукнулись охоче на зазив вітчини і почали складати золото. Італійські жінки складали свої шлюбні золоті обручки. В заміну за них тепер Італія прислала їм залізні обручки. Таких обручок зі Зл. Держав прислано біля 100,000. Генеральний італійський консуль в імені Італії виголосив через радіо промову, в якій дякував італійцям і їх жінкам за патріотизм.

І НАМ ЦЬОГО ПОТРІБНО.

НЮ ЙОРК. — Радіо-стація WEAF заходами Американської Федерації Реклями передала одногодинну святочну програму, в цілости призначену тому, щоб звернути увагу американців на нечесні оголошення. Сенатор Капер, що передавав свою промову з Вашингтону, сказав, що відповідальність за нечесні оголошення спочиває не тільки на тих, що їх подають, але також на тих, що ці оголошення містять. А редактор щоденника „Сан" сказав, що коли часопис відкидає нечесні оголошення, то на довгу мету він на тому багато заробляє, бо скріпляє через те довіря своїх клієнтів. Всі бесідники гостро критикували рекетірство в оголошеннях, яке виманчує від людей гроші за продукти, що нічого не варті, або яких ще нема на світі.

САМОГУБСТВО МОЛОДОГО СТУДЕНТА.

ДЖЕНІВА (Н. Й.) — В той час, як товариші бавилися й танцювали у сусідній кімнаті, молодий студент Кук стрілив собі в голову. Товариші припускають, що на нього мусіла так подїлати пісня „Сумна неділя", яку він дуже любив.

САМОГУБСТВО МОЛОДОГО СТУДЕНТА.

В той час, як товариші бавилися й танцювали у сусідній кімнаті, молодий студент Кук у Дженіві, Ню Йорк, стрілив собі в голову. Товариші припускають, що на нього мусіла так подїлати пісня „Сумна неділя", яку він дуже любив.

ПРОТИ ПОДАТКОВОГО ЕКЗЕКУТОРА.

В Кунашові, пов. Рогатин, прийшов податковий екзекутор, Зиґмунт Стернак, і хотів заняти худобу в господаря Перегинця. Проти цього виступила жінка господаря з залізними вилами в руках і примусила екзекутора забратися. В загороді Івана Басараба, де Стернак хотів також перевести екзекуцію, кинулася на нього ціла родина і побила. Екзекутор винісся з села, бо й інші селяни ставилися до нього неприхильно.

ГРАБУНКОВЕ ВБИВСТВО У БРОДАХ.

До мешкання ювиліра Ізидора Остерзецера у Бродах добулися три замасковані бандити і застрілили самого господаря, а його жінку та слугу, що пустились тікати, ранили в ноги. До грабунку не дійшло, бо хтось їх сполошив. Остерзецерові грозить ампутація ноги.

КРІВАВА ТРАҐЕДІЯ.

Крівава траґедія розігралася в Ряшеві. 28-літній злодій Зиґмунт Круліковський, якого пошукувала поліція, пробив ножем на вулиці Рудольфа Татовича, також караного за крадіж. Татович, одержавши кілька ударів ножем у карк і плечі, згинув на місці. Опісля Круліковський пішов до мешкання палітурника Ґадульського і заштилєтував на смерть його 23-літню доньку Софію, що не хотіла бути його нареченою. Крім того хотів убити ще її замужню сестру, але до цього не допустила поліція, яка арештувала бандита.

ПОЛІЦАЙ ХАБАРНИК.

Окружний суд у Варшаві розбирав справу поліційного передовика Сухенка, коменданта станиці в Колбелі, обвинуваченого в ріжних зловживаннях і хабарництві. Розправа виказала, що Сухенек управляв 11 літ хабарництво, примушуючи всіх купців оплачуватися. Сухенка засуджено на 3 роки вязниці. Після проголошення присуду до Сухенка, який був на розправі в поліційному однострою, підійшов постерунковий і повів його до вязниці.

КОРОЛЬ НЕ МОЖЕ ПЛАТИТИ.

Бувший король Болгарії, Фердинанд, замовив собі портрет у славного мадярського портретиста Ляшлю. Маляр виконав портрет, але коли зажадав умовленого гонорару в сумі 300,000 марок, король... не заплатив. Позваний до суду, не заперечив слушности претенсії маляря, але заявив, що з огляду на брак посади не має чим заплатити.

ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАҐОҐІЧНИЙ ЛІЦЕЙ У ТЕРНОПОЛІ.

Шкільна влада постановила створити в 1937/8 році педаґоґічний ліцей у Тернополі. Учительська семинарія, що є в ліквідації, вестиме далі повну 7-клясову школу вправ, до якої небаром проголосять вписи. В 1936/7 році зліквідують учительські семинарії в Чорткові та Заліщиках. У Заліщиках повстане зате ґімназія нового типу.

ПАРЦЕЛЯЦІЙНІ ОШУКАНСТВА.

Перед городським судом у Калуші ставав Герман Френкель зі Львова, син власниці дібр у повітах калуському, дрогобицькому і стрийському, під закидом парцеляційних ошуканств на шкоду кільканацятьох селян із Студінки, пов. Калуш. Тому кілька літ Френкель парцелював землю в Студінці і продав кільканацятьом селянам ґрунти, беручи від них ріжні суми як завдатки, землемірні кошти і т. п. Коли селяни хотіли увійти в посідання куплених ґрунтів, Френкель зволікав зі справою і не хотів дати потрібних документів. Тоді селяни зажадали звороту грошей, а стрінувшися з відмовою, повідомили прокураторську владу. В часі слідства Френкель звернув селянам гроші і винагородив кошти. Всеж таки калуський суд засудив його на 14 місяців вязниці, з чого 7 місяців на основі амнестії подаровано, а 7 відложено, та на гривну 10,000 зл., і зворот коштів понад 1,000 зл.

ТРИ ОСОБИ ЗГОРІЛИ.

В селі Красноволя, пов. Луцьк, згоріла загорода господаря Петра Борщкевича, причому у вогні знайшли смерть жінка господаря та два сини, 12-літній Лазар і 9-літній Омелян, яких пожежа заскочила в часі сну. Борщкевич, що пробував їх ратувати, сильно попікся і його в тяжкому стані перевезли до луцького шпиталю. Вогонь був підложений.

„ЄДИНИЙ РОСІЙСЬКИЙ ФРОНТ".

Дня 16. квітня ц. р. серед російської еміґрації в Празі відбувся дискусійний реферат на тему: „З ким має йти російська еміґрація на випадок війни: з Гітлером і японцями проти СССР, чи з червоною армією?" В дискусії взяли участь представники всіх російських уґруповань на еміґрації, від правих до лівих, з участю старих революціонерів, Прокоповича і Лазарева. Відповідь була однодушна: хоч і з ненависною владою, але за Росію — проти кожного ворога. В дебатах часто падало слово „Україна", „українці", яких змагання до самостійности все ще вважають за сепаратизм і зраду „єдиної неділимої".

ВІДМОЛОДЖУЮЧА ОПЕРАЦІЯ ЗАХАРОВА.

Відомий „король" гармат Василь Захаров, що має тепер 83 роки, перебув недавно відмолоджуючу операцію і почувається зовсім добре. Операцію перевів Воронов.

АПЕЛЯЦІЙНА РОЗПРАВА, ЯКОЇ НЕ БУЛО.

Дня 24. квітня мала відбутися розправа проти о. Богдана Теодосія Петрицького перед львівським апеляційним судом. Розправу відложено з браку якихось формальностей. О. Петрицький був уже багато разів арештований. Востанне засудили о. Петрицького на 2 роки тюрми за спротив владі і побиття постерункових. У звязку з цим присудом о. Петрицький перебуває від грудня 1935 р. у дрогобицькій вязниці, а дома лишилися без помочі й опіки жінка та семеро дітей.

ПРИЛАД ЗАМІСЦЬ ЩІТОЧКИ.

Стверджено загально, що вживані тепер щіточки до зубів не відповідають свому призначенню. Німецький інж. Леман придумав прилад до чищеня зубів, що відповідає краще свому завданню ніж щіточка. Прилад ділає так справно, що не тільки чистить знаменито зуби, але й усуває з них усякі заразки. Його продають уже в Німеччині.

ОДНА ЦІКАВА АНКЕТА.

„Ле Журналь", один з найбільших паризьких щоденників, розписав був недавно анкету, в якій взяло участь понад сто тисяч осіб. Анкета ця обіймала такі чотири питання:

1) Чи на вашу думку европейський мир залежить від французько-німецького зближення? Вислід відповідей на це питання був такий: 78,169 — так, 20,744 — ні.

2) Думаете, що ми можемо порозумітися з Німеччиною? Відповіди: 69,161 — так, 26,276 — ні.

3) Маєте довіря до французько-советського союзу? Відповідь: 13,006 — так, 78,268 — ні.

4) Чи на вашу думку Ліґа Націй зможе колись витворити трівкий мир в Европі? Відповідь: 17,756 — так і 72,792 — ні.

БЕРУТЬСЯ ДО ГУЦУЛІВ.

Заходом косівського Окружного Т-ва Рільничого відбулися в Жабю збори гуцулів, де рішено заложити гуцульську районову споживчу кооперативу. До кооперативи приступило 126 членів. Одночасно в Косові зорґанізовано людовий університет, що міститься в людовім домі, який свіжо збудовано. Фреквенція місцевого населення, кажуть, велика.

„ФАЙНА" ШКОЛА.

Одна учениця IV. р. польської вчительської семинарії в Тернополі породила на годині науки дитину. Це вже другий такий випадок у цій школі.

ЖИДІВСЬКА ҐІМНАЗІЯ У ВАРШАВІ.

У Варшаві повстав жидівський комітет, що має покликати до життя з новим шкільним роком середню школу з еврейською мовою навчання. Відповідне подання за видання концесії на ведення школи внесено вже до міністерства освіти.

ВІЙНА В ЕВРОПІ НЕМИНУЧА, ТВЕРДИТЬ МУСОЛІНІ

РИМ. — Досі говорив італійський диктатор про недалеку европейську війну як — можливість. Та тепер змінив тон. Заявив фашистівській молоді, що така війна цілком певно буде й то вже в найближчій будуччині.

Приглядаючись дефіляді молоді, Мусоліні висказав своє задоволення з нагоди вияву молодечої сили й карности. Він заявив, що коли та молодь далі буде перенята фашистівським духом — Італія буде непереможна. А далі похвалив молодь за те, що гартується і приготовляється до оборони батьківщини.

Вкінці заявив, що італійська армія ішла досі непереможним походом вперед. Мав він тут на приміті побідносний похід в Африці й підбиття Етіопії. І додав, що та армія і в будуччині піде таксамо сміло й побідносно вперед, коли цього вимагатиме інтерес краю. Говорив це Мусоліні з нагоди річниці вступлення Італії до участи в світовій війні.

СОВЕТИ ВІДНОСЯТЬСЯ ДО ЖУРНАЛІСТІВ.

МОСКВА (Росія). — „Правда" розписується широко над тим, про що тепер треба писати в советських ґазетах. В першу чергу каже, що треба писати більш критично. Бо виявляється, що коли весь час тільки хвалити советські осяги, то це вже не ділає на маси. Тому треба ставитись до тих осягів трохи критично, а тоді скорше буде можна зацікавити нарід советськими плянами.

А далі треба обороняти в ґазетах стахановщину і вияснювати та обороняти советську демократію. А ще далі намагатися на всі лади збудити в населенню — советський патріотизм.

ГРОЗИВ, ЩО ВБЄ СОЦІЯЛІСТИЧНОГО ПРОВІДНИКА.

ПАРИЖ. — Засудили на 8 місяців тюрми редактора-монархіста Мора за те, що сказав на зборах, що останні вибори в Франції, які дали побіду соціялістам і комуністам, відбулися під диктатом Москви, та що він готов убити соціялістичного провідника Блюма, що тепер стане премієром Франції.

ДАЛІ ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ ЖИДІВСЬКОЇ ІМІҐРАЦІЇ.

ЄРУСАЛИМ (Палестина). — Британська влада стягнула більше війська до Палестини, бо не годна дати собі ради з протижидівським бойкотом, піднесеним арабами для протесту проти жидівської кольонізації Палестини. Нема дня, щоб військо не стріляло до протестуючих, що відбувають демонстрації. І нема дня, щоб не було вбитих і ранених, і то як по стороні жидів так і арабів.

ШТУКА ПРО „ЛЮБОВНІ" АФЕРИ ГІТЛЕРА.

ПАРИЖ. — Заборонено по першій виставі дальші вистави штуки „Гітлера", у якій повно любовних сцен, звязаних з особою і життям Гітлера. Геройкою штуки є жидівка з Відня, перед якою Гітлер виявляє любовні почування. На першу виставу прийшло стільки людей, що театр не міг всіх помістити.

РОЗПАДАЄТЬСЯ МАЛА АНТАНТА.

РИМ. — Тут переконані, що в Білгороді, столиці Югославії, є тої думки, що мала антанта не має вже рації існування. Чехословаччина радаб іти проти Німеччини, а Югославія є за Німеччину. І тут нема згоди.

ПРОТИ ІТАЛІЇ.

ЖЕНЕВА. — В дипльоматичних колах обговорюють плян створення союзу з 9 держав, що зацікавлені Середземним морем, щоб тим чином протиставитись лекше забаганкам Італії запанувати цілковито на цім морі. Плян той форсує Велика Британія.

ВБИВАЮТЬ СВОЇХ УЧЕНИКІВ.

МОСКВА. — Засуд на смерть советського диктатора на Вранґлівськім острові, І. Сименчука, і його помічника стрінувся з особливим одобренням советської преси. Сименчук правив островом при помочі насильства. Це тепер вважається проступком!

САНКЦІЇ ПРОТИ ТИХ, ЩО НЕ ХОЧУТЬ РОЗЗБРОЮВАТИСЬ.

ПАРИЖ. — Соціялісти, що тепер будуть при владі, заповідають, що їх найважнішим завданням буде довести до світового роззброєння. І тому, коли які держави не схочуть згодитися на обмеження зброєння, проти таких вони готові застосувати санкції.

ДАЛІ ДУМАЮТЬ ПРО ВІЙНУ НА ДАЛЕКІМ СХОДІ.

МОСКВА. — Двох ворогів бояться Совети найбільше. Є ними Німеччина на заході і Японія на сході. Супроти того вони ніяк не хочуть згодитися на зменшення своєї фльоти на Далекім Сході. Це булоб можливе, кажуть вони, тільки тоді, колиб і Японія зменшила свою фльоту. А на ділі так є, що Японія має вільну руку в зброєнню на морі.

ЯК РІДНІ БРАТТЯ.

ПАРИЖ. — Соціялісти і комуністи відбули спільну параду, з червоними прапорами, на знак великої спільної побіди при останніх виборах до французького парляменту. Всі вони обкидували цвітами соціялістичного провідника, мілїонера Блюма, що тепер стане премієром. Всюди розпродували портрети Блюма. В параді було коло 150,000 людей. Блюм стояв разом з комуністичним провідником Торесом.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Edited by Editorial Committee.
Entered as 2nd Class Mail Matter at the Post Office of Jerese City, N. J. on Carch 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

МАЄМО ВІДПОВІДЬ

На самому початку італійсько-етіопської війни „Свобода" писала 10-го вересня 1935-го року в статті „Природа проти техніки":

„Війна Італії проти Етіопії дасть нам відповідь на питання: чи може народ, випосажений ідеально самим положенням краю й відвагою населення, встоятися проти наїзника, що має проти себе природні перешкоди, але випосажений всіми здобутками новочасної воєнної штуки?"

По здобуттю етіопської столиці італійськими військами англійський журнал "THE NEW STATESMAN AND NATION" 9-го травня 1936-го року пише:

„Всі знавці не мали слушности. Ніхто не вірив, щоб Італія могла покорити такий трудний (до здобуття) край за такий короткий час. Показується, що механічна війна має навіть іще більше подавляюче значіння, які всі собі уявляли. Рішальним воєнним засобом показався ґаз. Італійські літаки свобідно поливали великі простори краю плинним муштардовим ґазом. Наслідки муштардового ґазу на жовнірів ми самі бачили на побоєвищах Европи. Одні жовніри згинули в муках, інші лишилися при життю з ушкодженими легенями й очима. Найщасливіші з них були страшно попарені навіть крізь одіння. Данські й шведські лікарі описали докладні наслідки цього ґазу на нагих чоловіків, жінок і дітей. Багато з них виглядали так, немовби з них знято шкіру живцем.

„Такий успішний є такий спосіб ведення війни, коли за ним стоїть розвинена промислова організація і компетентний штаб, що справді ніщо в світі не може здержати котрогонебудь противника краю перед стертям з лиця землі якогонебудь мирного рільничого народа, котрий хоче лишень жити своїм життям та не повертати свій народний маєток на нищення інших народів.

„У дану хвилю Німеччина, якби тільки Гітлер був певний, що на нього не нападуть інші держави, могла би знищити Данію, Норвеґію, Швецію, Швайцарію або котрунебудь мирну сусідку. І як ми схочемо подивитися троха наперед, то не знайдемо причини, чому Мусоліні не мав би поширити своєї нової римської імперії, в якім напрямку йому не забаглосьб.

„Тому в першу чергу ми мусимо станути око в око з фактом, що супроти цього, що в світі нема ніякої системи збірного забезпечення, одна тяжко узброєна промислова держава може, як їй тільки забагнеться, скоро знищити незалежність котрої-небудь легко узброєної держави".

Це відповідь на питання, яке поставила перед світом італійська війна в Етіопії. З відповіддю мусить рахуватися всяка тверезо думаюча людина.

ФАКТИ І ВИСНОВКИ

Перед нами стаття д-ра Степана Барана, поміщена у львівському „Ділі" з 9. травня б. р. під наголовком **„З перехрестя польсько - української боротьби"**. Стаття цікава і містить у собі багато цінного матеріяду. Ми спинимося над нею довше не тільки з огляду на її зміст, але також з огляду на її автора, д-ра Барана, який довгі роки завзято і послідовно поборював український націоналістично - революційний рух, який усе твердив, що той рух є недоцільний; що приносить шкоду українському народові; що винищує молодь; що дає причину владі розвязувати наші суспільні інституції, і вкінці, що всі польсько - українські непорозуміння можна вирівнювати мирним шляхом, **угодою**, й що леґальними засобами можна прямувати до осягнення наших національних ідеалів. У своїй боротьбі з українським націоналізмом д-р Баран ішов так далеко, що посередньо через краєву пресу докоряв американській суспільності за те, що вона піддержувала морально, і матеріяльно цей рух, а навіть закликав, щоб цю поміч якнайскорше припинити.

Реферуючи цю статтю, за-здалегідь підкреслюємо, що вповні погоджуємося з заміченими в статті д-ра Барана фактами, хочемо тільки піддати в сумнів висновки автора, які він осягнув на основі довгих обсервацій тих фактів, а до яких належить його непримиримість з націоналізмом, обвинувачення революційного руху й віра, що можна полагоджувати українсько - польський конфлікт угодовими засобами.

Переповідаючи коротко історію польського походу на українські землі, д-р С. Баран у згаданій статті пише: „Церковно - національна політика львівських римо-кат. архиєпископів, пок. Більчевського і теперішнього Твардовського, з будовою нових чисельних костелів та оснуванням нових парохій, що множаться щорічно у значному числі, діяльність польського Товариства Школи Людової і повсталих недавно кураторій будови польських людових домів (до речі, головно з публичних, передовсім комунальних фондів і звичайно під проводом старостів), і то навіть у громадах з малесенькою жмінкою латинників, врешті знана земельна політика польських урядових і громадських чинників зміряють ясно й послідовно до цього, щоб над Збручем поставити польську національну твердиню".

Ступнево д-р Баран переходить до справ, що торкаються Тернопільщини, і знову стверджує факти, з якими кожний совісний українець погодиться: „...Тернопільська гімназія за Австрії завжди мала великий відсоток української молоді, тому й не диво, що українське місцеве громадянство робило заходи для оснування в Тернополі української хлопячої державної гімназії. Основано її щойно в 1898 р. і вона проіснувала до 1930 р., коли її розвязано розпорядком міністерства віроісповідань і освіти, буцім тому, що дехто з молоді був вмішаний у саботажі. **Це підозріння показалося цілковито неоправдане.** (Підкреслення наше. — Ред.). Арештовано вправді декого з учнів, яких небавком випущено на волю, бо не було за ними ніякої вини, а проти трьох відбулася карна розправа перед тернопільським трибуналом суду присяжних. Як оборонець у цьому процесі, мав я нагоду запізнатися докладно з цілим процесовим матеріялом і можу ствердити, що в цьому випадку, і в усіх інших, що відносяться до учнів тернопільської української гімназії, **всі підозріння у саботажах були цілковито безпідставні. Проголошенню присуд, яким увинили всіх трьох обвинувачених, але розвязаної гімназії таки досі не реактивовано.** (Підкр. наше. — Ред.). На її місце створено негайно в тому самому державному будинку, збудованому за Австрії спеціяльно для української гімназії, польську державну дівочу гімназію, четверту з черги про при вже існуючі державні хлопячі гімназії..."

Далі д-р Баран спиняється над заходами української суспільности відкрити українську гімназію в тернопільському воєвідстві, в якім є тринацять польських державних гімназій, а ні одної української. В тій справі українці Тернополя висилали ще окремі прохання до влади, а також відбували ріжні конференції. Та всі ці старання і розмови, як подає д-р Баран, польський куратор Ґадомський закінчив: „Не може бути й мови про те, щоб у Тернополі повстала самостійна українська державна гімназія..."

Про ці факти, які д-р Баран докладно зообсервував і передумав, ми теж часто писали на сторінках нашої преси, та про висновки, що їх поробив д-р Баран на основі заобсервованих фактів, згідних з цілою його політичною лінією. Хоч має перед собою ці сумні, подані ним самим факти, ви далі завзято виступає проти українського націоналістичного руху і далі приписує йому вину за те, що влада розвязує українські інституції. Сам же стверджує, що ні один учень не брав участи у саботажах, а українську гімназію всетаки розвязано й на її місце створено польську гімназію. Чи думає д-р Баран, що це зробили поляки через помилку? Таж сам він стверджує, що коли вже невинність хлопців була доказана, то це ні трошки не зворушило влади і вона не привернула українцям гімназії. Чи можна супроти цього твердити, як це робив д-р Баран у попередніх статтях, що український націоналістичнй - революційний рух є причиною, що поляки винищують наші суспільні інституції?

Знаємо, що д-р Баран є горячим прихильником, а навіть одним з творців так званої „угоди". Маючи на увазі слова д-ра Барана, що „політика польських урядових і громадських чинників зміряє ясно і послідовно до цього, щоб над Збручем поставити польську національну твердиню", як можна приходити до висновку, що український суспільно-ції революція непотрібна і що наш національний ідеал ми можемо осягнути тільки шляхом леґальної, конструктивної праці?

Політична мудрість людини не залежить від скількости її політичного знання, а тільки від висновків, які вона на основі свого знання робить. Супроти цього мусимо ставити в сумнів політичну мудрість д-ра С. Барана і його однодумців.

НА ПОРОЗІ БОЛЬШЕВИЦЬКОГО РАЮ

(Що бачив в Україні пан Гю Муанес).

(УП) Французька ґазета „Же сві парту" з Парижа в числах 280, 281 і 282 з 4, 11 і 18 квітня 1936 року вмістила низку статтей одного з відвідувачів московської імперії, п. Гю Муанес. Автор не глядів на все в Совєтах очима, прихильними французькими союзницькими окулярами, а старався бачити річи такими, якими вони є в дійсності. Так він і описує свої враження з подорожі під заголовком: „Від Шепетівки до Владивостоку". Нас найбільше інтересує все те, що автор бачив в Україні, і тому ці частини його вражінь подаємо в перекладі з французької мови.

Дворець у Здолбунові.

Поїзд зупиняється в Здолбунові приблизно на одну годину. Короткий перевір пашпортів і валіз польськими урядовцями. Формальності виконані спокійно і ввічливо. Лише наша совєтська компаніонка (жінка совєтського урядовця в амбасаді в Парижі) здавалось, почувала себе непевно. Всі її валізи були старанно перетрушені і це я використав, щоб приглянутись до їх змісту. Там був грамофон, люксусові сукні, перфуми, багато тонкого білля, велика скількість спідниць. Товариші-урядовці в амбасадах певно добре платні.

Ще 40 хвилин часу. В той час, як ми проходжуємось по плятформі, помітно серед польських урядовців велике схвилювання: приходить поїзд з СССР. Сходить 6 чи 7 осіб. Я примічаю стареньке подружжя, яке вважаю за російських селян. Чоловік має велику білу бороду. Жінка має лице, оточене льоками. Обоє дуже зле одягнені. Одинокий багаж — це подерта торба. Але їх очі блищать від радости. Заінтриґований наближуюся до них і починаю розмову по московськи. Чоловік нахиляє голову і відповідає по німецьки:

„Ні, ні, це все справді скінчилося. Ми більше не розмовляємо по московськи. Ми не знаємо більше московської мови".

Він кидає на мене той самий недовірчивий погляд, який я пізніше бачив на всіх обличчях у СССР. Після півгодинної розмови я всежтаки не добився довір'я моїх співбесідників. Я лише довідався, що вони німецькі засланці, які переселились були на Україну перед 30 роками. Вони бачили революцію і пережили її наслідки.

Однак, коли їх залишаю, вони кажуть мені з почуттям, що його мені годі описати:

„Ми залишили пекло"...

Я ще не можу зрозуміти значіння того речення. Воно лише кидає здоровий сумнів на моє наївне захоплення Совєтами.

Вхід до СССР через малу браму.

Оце совєтська гранична стація. Шепетівка. Мала і брудна. Цікавий випадок: вона нині без електрики. І митарня освічується свічками та нафтовою лямпою. Переглядають зараз наші пашпорти. Але ми ждемо довго на провір наших клунків. Хоч і є багато урядовців, вони таксамо ждуть. Відповідальний урядовець буде за 45 хвилин. Численні жовніри і старшини з зеленими кашкетами (прикордонна сторожа) патрулюють на дворці. Прибуває скоро товмач нтуриста, що не знає французької мови.

Нарешті провірка клунків. Для всього ціла низка правил. Всі мої річі розвязані і випакувані. Кілька моїх родинних фотоґрафій розглядають одну по одній. Жінка-урядовниця перечитує мої книжки. Вона залишає мені кілька романів, а зі строгістю конфіскує „Англійські етюди" Андре Моруа (!). Я не можу стриматися, щоб голосно не розсміятися. Зле враження! Зараз же роблюся підозрілою особою і після знаку меґери ҐПУ урядовці-митники знову хапаються за мої клунки. Вони знаходять, що я маю в двох своїх летунських валізах занадто багато річей для нормального побуту в СССР на час двох місяців. Вони пропонують мені скласти зайві речі в одну з валіз, яка буде запльомбована, щоб мати певність, що я не залишу подарунків совєтським громадянам. Я починаю рішучо протестувати. Аґент інтуриста приходить на щастя мені на допомогу і намагається переконати митників, що чужинці, які подорожують, є назагал дуже заможні люди та привикли до люксусу... і що їм неможливо жити без змін убрань (три убрання на це і для всього), які сховані у валізах.

Виникає довга дискусія. Нарешті урядовці відступають під умовою, що принайменше буде запечатаний мій альбом марок, який я маю зі собою. Я намагаюся переконати моїх катів у радощах філятелії, але без успіху. Підозрілий альбом пльомбують з великими стараннями: малий реванш за зранену гордість.

Я маю ще пакунок з бананами, які я купив у Польщі. Урядовці вибирають кілька і проколюють їх довгими шпильками, щоб переконатися, чи нема в них захованих якихось таємних паперців або контрреволюційного приладдя. Валізи замикають. Носильник без одностроя переносить мені їх до „мягкого" вагону і — що за явище — вимагає в мене заплати. Я даю йому монету 5 франків, яку він бере з превеликою подякою. Тоді обурений я звертаюся до одного земляка. Я йому розповідаю про свою першу подорож до Москви, гарний і чистий дворець Неґороле, чемність і приємність тамошніх урядовців, носильників, яким платиться за тарифою і які відмовляються брати щось поза тим, які пристойно одягнені. Це все є лише бльоф. Ця вся репрезентація, яка впадає в очі, заведена лише тому, що Неґороле є головна брама, через яку відїздять до СССР.

Н. Зіґфрід.

НАД БЕЗОДНЕЮ

Сидів я і вдивлявся у ланцюг далеких гір, що зливались із синявою неба, думав...

Вічно те саме питання. Чому я досі не оженився, хоч маю становище і майно, — те, чого загал людей так собі бажає? Нема сумніву, що мені би був стати ідеальним чоловіком у подружжі, а так залишаюсь у гіркій самоті. Усе було би інакше пішло, якби я не був зустрів на дорозі свого життя Ґвенду...

Ґвенда.. Вона була струнка, білява, мала чудові руки і від її сміху ставало лекше на душі. Можна було слухати його і не наслухатись. Було це в альпейському селі, де я проводив вакації. Вона приїхала з великоміського шуму, щоб тут відпочити на лоні тихої природи. Я їздив довго по світі і був вдоволений, що можу нарешті знайти відпочинок. Ґвенда приїхала з великого міста. 11 місяців працювала вона в душному кутку якогось бюра, маючи весь час перед очима тільки той единий вакаційний місяць. Місяць сонця, тиші і прогульок по лісах аж попід ледяні гори, що виблискують у сонці. Це додає сили на нових одинадцять місяців праці, тяжких, страшних місяців.

У малій тихій містині зробили ми знайомість. До нашого товариства пристав теж поважний інжинір Павль, що був увесь заглиблений у собі. Був тут теж один письменник ґ. з Відня, що писав книжку, і американський міліонер Нокс з Пітсбурга, що приїхав шукати свою ліку на свій сплін. Ми склали собі свій гурток, проводили цілі дні спільно і зовсім зрозуміле, що в короткому часі всі ми були захоплені Ґвендою. Вона поводилася з усіма природньо, приймала від усіх поклони радо та з гумором і бавилась наших своїм радісним сміхом.

Небавком прийшла зміна. Ми мусіли признати, що вона присвячує найбільше уваги мені та Павльові. Хоч і бачили ми її вряди-годи з американцем, але на проходи ходила вона тільки у нашому спільному товаристві. Що з цього вийшло, не треба пояснювати. Я і Павль, оба мали ми намір оженитись із Ґвендою і брали цю справу поважно. Вона бачила це суперництво і хоч воно було для неї лесне, почувала себе трохи ніяково. Чи була це її духова боротьба, кого вибрати? Ми приглядались цій тихій боротьбі з великою цікавістю. Письменник рішив змалювати цей поєдинок у повісті, а міліонер придивлявся цим змаганням, як спортовому видовищу.

Та рішення прийшло раніше, ніж ми сподівались. З долини прийшли до нас у відвідини кілька приятелів і ми рішили вибратись у гори на довшу прогулку. Павль, як досвідчений альпініст, рішив піти з нами. Це було для мене тим приємніше, що я не залишав його із Ґвендою самого.

На верхи йшли ми легко, але коли підійшли вище, побачили важкі хмари, що збились у темну стіну. Була це для нас велика небезпека і ми без надуми рішили вертатись. Склалось так, що я і Павль ішли останні. На одній вузькій стежці найшла нас буря; у нашій ситуації було це небезпечно. Стало зовсім темно і ми мусіли обмацьовуватись довкола себе руками. При одній скелі мусіли ми зупинитись. Прийшли блискавки та ґроми, справжній хмаролім; треба було цупко триматись, щоб не впасти. Ми зґубили звязок із передньою ґрупою; вона певне мусіла вже зійти вниз. Я і Павль були привязані до спільного мотузка. Коли трохи втихомирилось, ми рішили йти вперед. Сходили дуже обережно. Нараз на одним виступі, ховзьким від дощу, почув я крик і мене витягло вперед. Я зрозумів негайно, що треба втриматись, бо інакше пропадемо обидва. Павль упав у безодню, сховзнувшись по облазі.

— Зачіпіться до чогось руками! — кричу до нього.

— Не можу, — відповідає він мені з глибини — я згубив свою жердку і повис над безоднею.

Я затиснув губи. Не знаю, чи зможу ще довше витримати. Мотуз витирається на ґрані скелі. Чи не прорветься? Витримую з усіх сил, але відчуваю, що Павль тягне мене своїм тягаром уперед. Починаю кричати за підмогою. Може частина нашого гуртка ще недалеко і почує. Наслухуємо. Нема відповіди. А шнур щораз більше тягне мене вниз.

— Відріжте шнур і пустіть мене! — кричить Павль — бодай уратуєте себе!

І за хвилину кричить знову:

— Ратуйте себе для Ґвенди! Ґвенда! Тепер починаю думати про неї. Коли я вернусь сам, тоді Ґвенда стане моєю жінкою. Тоді мусять признати, що я зробив усе, що було в моїй силі, щоб виратувати Павля. Коли я тепер... І не докінчивши цієї думки, ізіперся я сильно, щоб утримати шнур. Ні! ні! за ціну життя Павля не можу згодитись узяти її за жінку. Тримаюсь скельної стіни і кричу. Не чую вже, що до мене гукає Павль. Може знову радить мені, щоб себе відрізати від нього...

Сили мої слабнуть. Не памятаю, що було далі. Чув я якісь оклики знайомих і втратив память. Коли очуняв, побачив усіх довкола себе і Павля навколішках при мені. Він казав:

— Я вже не вертаюсь до села, а перейду на другий бік. Не хочу навіть нікого бачити. Мої речі з готелю пришлють за мною.

Я зрозумів. Він хотів віддячитись мені за те, що я вратував йому життя і залишив мене на полі бою самого, без битви. Ми подали руку один одному. Не могли сказати ні слова. Ще одна хвилина і бачу, як він щезає за горами.

Можете уявити собі, з якими думками вертався я в долину. Почування щастя перемішувалось із сумом, що все це так мусіло скінчитись. Я стояв перед своїм альпейським готеликом. Чомусь мав я таке прочуття, що не доведеться мені в житті ніколи оженитись. І справді тоді впав я у безодню ще глибше, ніж у горах. Була це безодня недалеко щастя.

Чому? Бо Ґвенди не було дома. Вона виїхала ще того самого дня перед нашим поворотом з багатим американцем.

І більше я не чув про неї ніколи.

Перекл. а. б.

Проф. Олександер Кошиць,

ПРО ХОРОВИЙ СПІВ НА УКРАЇНІ

(З нагоди концерту в Карнеґі Гол у Ню Йорку 31. травня).

Мистецтво хорового співу на Україні має своє коріння в народній поліфонії, отже в хоровому співанні народньої пісні самим народом. Початок же народньої поліфонії на Україні криється в далеких сутінках історії і сходить до тих часів, коли суспільне життя подніпрянських словян тільки що почало набирати організованого вигляду та потребувати й утворювати масові вокальні акти релігійного культу. Цілком зрозуміле, що масовий спів, культовий чи світський, міг розвинатися тільки природнім шляхом **гетерофонії**, тобто через утворення кількох з часом точно зафіксованих народною памяттю варіянтів мельодії. Вони при спільному звучанні дають своєрідню гармонію, по технічній структурі близьку до знаного нам контрапункту але далеку від принятої тепер европейської гармонії.

Ріжниця полягає не тільки в самому звучанні, але й у самому відмінному способі музичного ділання. Коли в европейській гармонії звукова тканина складається й утворюється через підставлення під мельодію, яку веде верхній голос, звукових стовпів — „акордів" — прямовисно, то в гетерофонії ця тканина виростає як нові галузі з одного й тогож самого пня основної мельодії через її зміни, себто утворюється способом рівнобіжним — „паралельним". — Це блискуче підтверджується аналізою української народньої поліфонічної пісні та многоголосного способу її співання.

Найкращим зразком найстаршої народньої поліфонії є кольосальна ділянка українських **обрядових** пісень-колядок. — Вони представляють собою фрагменти передісторичного культового співу словян та перші гетерофонічні спроби народньої музичної творчости. На велике щастя мистців та вчених память українського народу донесла до наших часів ці скарби в повній їх свіжості як мельодійні, так і поліфонічного звучання.

Цілком зрозуміло, що рівень розвитку релігійного культу йшов поруч з рівнем культового співу. Коли в X. столітті (988 р. по Хр.) урядово заведено на Україні християнство, християнський спів, принесений греками, зустрів у давньому культурному співі вже добре зорганізовану музичну силу, що мала свої певні художні форми та свою історичну традицію. Ясно, що тут повинно було прийти до конфлікту. До нововідкритої князем Володимиром (помер в 1015 р.) школи хорового співу в Києві набирано співаків з того, недавно ще поганського народу. Вони приносили з собою свої звички, свої музичні традиції, свій уже утворений спосіб погансько-культового, народнього співання. А через те, що наука нового християнського співу провадилася способом навчання „з голосу", то цілком зрозуміле, що нарешті мусіла була утворитися мішанина двох співів. У ній мусів узяти верх той елемент, що мав більше сили в традиції, звичках і самій природі співаків-учнів. Таким був український народній елемент.

І ми бачимо, що найдавніші нотні книжки вже з початком XII. століття, тобто яких сто років після заведення християнства, показують ще цілковиту оригінальність нашого християнського співу. З новопринесеного грецького співу не зісталося й сліду, а утворився цілком своєрідний, суто український мельодійний скарб, що то його коріння знаходимо як в отих колядках та веснівках, так і взагалі в народній пісні.

Коли говорити про церковний хоровий спів як мистецтво, то факт заснування князем Володимиром у Києві (при кінці X. століття) музичної хорової школи, а також і загальний стан християнського співу в X. ст., каже нам про ті високі вимоги, які ставлено тоді до співу. Цей факт треба вважати початком організованого хорового мистецтва й музично-вокальної культури на Україні.

Культура українського хорового мистецтва знайшла собі постійне місце і свою школу в Києво-Печерській Лаврі. Спів цеї Лаври й хорова редакція того церковного співу уформувалися і устійнились остаточно в початках XII. ст. Записаний особливими значками („крюками"), цей спів мав назву „знаменного" і цею назвою його відріжняли від співу незаписаного, який традиційно передавався співацькими поколіннями „з уст в уста". Отже коли записаний — „знаменний" — спів зоставався менш-більш непорушним і переживав еволюцію помалу, то спів традиційний — більш-менш швидко й у ріжних напрямках, та набирав ріжних місцевих особливостей; як: Київський, Галицький, Закарпатський (Угро-руський). Коли записаний — „знаменний" — спів оставався наче пнем, то спів неписаний був тими галузями, які виросли з нього. Найкращою галузкою його був „київський напів", який остаточно склався на кінець XV. й на початок XVI. ст. Це є художнє завершення того кольосального могутнього процесу музичного творення, який ніколи не переставав ділати в глибині народньої стихії від непамятних часів аж до наших днів. У співі Києво-Печерської Лаври можна чути звучання хорової маси з XV.—XVI. вв., яке вражає неймовірною оригінальністю й свіжістю, а для сучасного духа є цілком нові й незвикле, починаючи від структури самого хору: два баси, два тенори й альт, при чому мельодія велась другим тенором.

Разом з іншими формами релігійної, але не церковної музики, „Кантами" й „Псальмами" (пісні духовного моралістичного характеру) лаврський спів свідчить про рано розвинуту надзвичайно високу українську хорову культуру, яка вже в XVII. столітті дала в сфері штучної композиції такі зразки поліфонії, як „на 4, 5, 6, 8, 12, а навіть і на 24 голоси", що вражають до цього часу.

Про наукову музичну роботу на Україні скажемо іншим разом.

АРХЕОЛЬОГІЧНА ЗНАХІДКА НА ВОЛИНІ.

При експльоатації пісковика з Лисої Гори в кременецькому повіті робітники викрили печеру, в якій знаходилося 9 людських кістяків, а біля них камінний топір і посуда, ліплена рукою. Державний археольогічний музей у Варшаві вислав на місце д-ра К. Яжджевського, який відкрив у печері два отвори і коридор, високий півтора метра й довгий 10 кроків. На його думку, в цьому місці знаходилася збірна гробниця, де ховано небіжчиків зі зброєю, їжею та ріжними предметами. Печера походить, на його думку, зперед 500 літ перед Хр. В тих сторонах послугувалися ще каменем, коли деінде були вже знані бронз і залізо.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЛЕМКІВСЬКА ЕМІҐРАЦІЯ І СТАРИЙ КРАЙ.

Одною з найбільших груп української еміґрації в Америці, яка є рівночасно найстаршою, це група лемківська. Вже більш як пів століття тому тверда, неприхильна, гірська природа виганяла лемків з їх курних хат в широкий світ тут за море. Одиницями зпочатку, потім групками, а далі великими групами приїжджали вони на вільну землю Вашинґтона і нині число їх сягає до 250,000. Промислова, підприємчива вдача не дає їм загинути в чужім світі. Вони, хоч мало з краю освічені, потрафили не тільки своєю працьовитістю та чесністю вибилися самі в люди, забезпечуючи собі матеріяльне існування, але положили також тверді основи під розвій нашого збірного заокеанського життя. Перші прекрасні церкви та найбільші запомогові як також народні організації в Америці повстали працею мозолистих лемківських рук. Лемки на еміґрації стали піонірами-будівничими, які вложили великий капітал у заснування та розбудову нашого організаційного народнього життя.

І вони свідомі своєї важної ролі, яку відіграли в житті української еміґрації, та горді до певної міри на неї. Та рівночасно ті перші лемківські виходці мусять, хоч з жалем та конечно, закинути собі одну дуже важну справу, а саме свідоме чи несвідоме занедбання своєї рідної, найближчої землі. Коли порівнати під тим оглядом лемківську еміґрацію з іншими, як приміром ірляндською, литовською, польською, а навіть з нашими еміґрантами зі Східньої Галичини, то порівнання це випаде абсолютно некорисно для лемків. Еміґрації інших народів, розбудувавши бодай троха своє життя, ставали негайно в чинну допомогу старому краєві, здаючи собі добре справу, що коли їх нарід пропаде на рідних землях, то і їм нема життя. Розуміла це добре і наша еміґрація зі Східньої Галичини, яка за одно з найголовніших завдань ставила собі несення допомоги своїм братам в старім краю. Те, що нині Східня Галичина розбудувала своє рідне шкільництво, просвітянське, культурне та економічне життя, та що являється для наших ворогів твердим оріхом до згризення, завдячує в великій мірі своїй еміґрації.

А як стоїть справа з Західньою Галичиною, з Лемківщиною, яка має таку чисельну та рухливу еміґрацію? Вона, ніде правди діти, під оглядом національної свідомости лишилася далеко позаду інших українських земель. Сильний народовецький рух, який у Східній Галичині появився вже на довгий час перед війною, не мав до війни майже ніяких виявів на Лемківщині. Хитрі московські аґенти, священики-кацапи, та переважно такі самі дяки замотували лемка в свої сіти та тримали в своїх пазурах, присипляючи його національну свідомість та енергію. Помагали їм в тім ділі пявки-жиди, які висмоктували з лемка останню кров та виснажували його сили. Безпомічна як павук в сітях противника, без жадної підмоги, спочивала безнадійно прихоплена в глухих горах Карпатах Лемківщина. І чудом прямо треба уважати, що коли на Сході гуркотіли наші гармати в розгарі визвольної боротьби, відгомін їх залетів і до західних Карпат та потрясе Лемківщиною. Чудом треба уважати, що запущена, занедбана та радше якоюсь інстинктовною силою ніж зі свідомости проголосила у себе Лемківську Републику та її прилучення до Західньо-Української Держави.

Це один з найкращих моментів в історії Лемківщини. Та він довго не триває. В короткому часі напливає знову зі скаженістю хвиля кацапства, яка тимчасово мала звязані обставинами руки, та вносить роздор в „рідну хату", з якого користають чужі, поляки, та загарбують нас під себе. Рівночасно з тим починається період шаленого наступу зі сторони поляків, нечуваного досі в історії Лемківщини. Польонізують нашу школу, творять роздор в церковнім житті, будують по наших селах польські косцьоли, спинюють варварськими способами всяке культурно-просвітне життя, відбирають нам навіть громадську самоуправу. На то місце будують арешти, заводять ізоляційні табори, а на сторожі своїх диких порядків ставляють поліціянта з баґнетом та конфідента з грішми. Кого не можна перекупити грішми, того колеться баґнетом, без жадної можливости доходження своїх прав у вищих інстанціях.

Положення дійсно тяжке та грізне.

Та коли йде про природню відпірність, то Лемківщина безперечно виказує її. Потверджує це хочби той факт, що, будучи довгі віки під пануванням чужих, вона до нині задержала своє національне обличча. Та від інстинктовної відпірности до правдивої національної свідомости, яка одинока децидує про життя та долю народів, нераз дуже далеко. Під тим оглядом Лемківщина зіставляє багато до побажання. Свідомий нарід мусить мати в першій мірі свою власну, свідому інтелігенцію, яка вказує шлях до мети та стає провідником. На жаль, її нема на Лемківщині. Всю лемківську інтелігенцію, яка є, можна на пальцях почислити, до тогож більшість з неї працює поза територією Лемківщини. Само селянство через спеціяльні обставини, в яких жила все Лемківщина, не могло настільки освідомитись та скріпити свої сили, щоб стати собі самому за провідника. Ратунком з цього положення могла бути тільки активна піддержка з боку цілого нашого громадянства, зокрема Східньої Галичини, яка знаходилась в ліпшім положенні. Та Львів, занятий своїми справами, звертав малу, а то і ніяку увагу на західне пограниччя, лишаючи його на власні сили.

Днем справді переломовим для Лемківщини стає доперва день 13. XII. 1932 р., коли то представники центральних львівських організацій та представники Лемківщини зійшлись на Першу Лемківську Нараду та ухвалили ряд резолюцій, яких виконання поручили Головному Виділові Товариства „Просвіта", у Львові, звертаючи увагу на критичне положення цеї найтвердшої вітки українського народа. **Через видвигнення справи Лемківщини до рівня справ всенаціональних** положено тверду основу моральної відповідальности на тих, які занедбали би виконати поручене ратування нашого найдальше на захід положеного Національного Бастіону. І Матірне Товариство вповні зрозуміло вагу відповідальности історичної, яка затяжіла на нім від хвилі засіснування подібних резолюцій, тай в реченці, не довшім як 14 днів, покликано до життя постійну **Лемківську Комісію.** З цею хвилею настає новий період в житті Лемківщини. Лемківська Комісія, провірвиши в першій мірі терен, серед якого мала працювати, та запізнавшись з його потребами, зуміла заінтересувати цею справою наші відповідальні чинники, та хоч прийшлось їй відразу боротися з відсутністю відповідних грошевих засобів, забралась енергійно до праці. За її старанням вийшов часопис **„Наш Лемко"**, вислано на Лемківщину кількадесять даровних та мандрівних бібліотек, принято кільканадцять дітей на удержання по фахових школах, вислано просвітних організаторів, та взагалі поведено працю у всіх напрямках, яка тільки була можлива при пануючім режимі, а яка мала на меті національне освідомлення цеї вітки нашого народа. В висліді цього заспана Лемківщина, починає вперше розкривати ширше очі та будитись до нового національного життя.

Та рівночасно з тим розбудилась чуйність ворога, який постановив собі доконче Лемківщину знищити. Польський уряд використовує хитро недобитків-кацапів та взявши їх під свій покров, уживає їх як знаряддя для розбиття нашого життя з середини. В слід за тим, скріпивши свої сили в той спосіб, іде вже прямо наступом на нас зі своїми польськими школами, рептильками-газетами, косцьолками, пшедшколями, стражницями та всякими шпіцлями, давлячи кождий, хочби й найменший прояв національного життя Лемківщини. На наших очах ведеться завзята, трагічна боротьба — з одної сторони стоїть польська держава з грішми, арештами та баґнетами, маючи до помочі ще кадру наших власних перевертнів, з другої сторони мало що вироблений та незагартований національно лемко, виснажений при тім прямо фізично.

Лемківська еміґрація в Америці до цього часу не брала участи в тій боротьбі, а навіть мало знала про неї. Всі спроби Лемківської Комісії навязати листовно звязки з еміґрацією та заінтересувати її долею братів в старім краю кінчились на нічім, бо найчастіше тільки на словах заохоти, рідше на маленькій помочі. А так не сміє бути. Лемківська еміґрація, як та, що має всі дані, щоб справу ратування Лемківщини повести якраз звідси, мусить стати не тільки помічником, але першою скрипкою та мотором тої праці. Історія інших народів вчить нас, що еміґрація в таких справах може найбільше зробити. Вона має в руках тую базу, на якій опирається всяка акція, а саме матеріяльну основу. Крім цього має свободу рухів і змогу свобідної організації. Тут нема посторунків і сторожів і не замкнуть нас за решітки за наші ідейні змагання, нема і марева Берези Картуської, щоб затрівожувало душі. Значить, треба тільки троха доброї волі й ідейности, а наша еміґрація може чудес доказати.

Коли уста нашого народа на рідних землях замкнені, заговорім звідси про наші кривди; заговорім, щоб в першій мірі почули нас наші власні брати та піднеслись на дусі, а далі, щоб почули також вороги та знали, що є ще хтось, який обстане за гнобленими. Та хай це буде мова діл, не слів. Даймо змогу Лемківщині розбудувати її культурне, просвітне, національне та економічне життя, а тоді вороги не будуть їй страшні і надармо будуть собі вищерблювати на ній зуби. І коли лемківська еміґрація має виконати успішно ту велику місію, якою є ратування західних земель в імя української великодержавности, мусить мати сильну, національну організацію.

Фактично вона вже існує від дня 4-го серпня м. р., коли це зійшлись на Ширші Лемківські Наради делегати з поодиноких громад в околиці Ню Йорку, та завязали **Організацію Оборони Лемківщини**, вибираючи її головну управу. Вслід за цим творились по ріжних громадах Америки Комітети Оборони Лемківщини, які являлись її відділами, а яких число зросло вже до тринадцять. Треба лишень скріпити її, надати їй правильні форми, та поширити її, як під оглядом організаційної сітки, так також обсягу ділання. Так скріплена організація стане тою ланкою, яка злучить всіх лемків на еміґрації в одну цілку, національну масу, вяжучись рівночасно тісно з іншими лайками українського народа.

Ось цих кілька думок пишу під розвагу **Першому Лемківському Конгресові**, який має відбутися в недалекій будучині. Хай Конгрес цей започаткує новий етап в житті лемківської еміґрації, який закінчиться оздоровленням, згуртуванням та сконсолідуванням лемківських сил тут на еміґрації, та національним відродженням Лемківщини. Тоді лемки заслужать собі не тільки на імя піоніра-будівничого, який поклав перші підвалини під розбудову і зріст життя української еміґрації в Новім Світі, але також на імя піоніра-пограничника, який держить кріпко сторожу на західнім пограниччі наших земель, захищаючи своїми твердими плечима від напору західнього ворога ввесь український нарід.

Михайло Дудра.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ЩО ВАЖНЕ?

З Москви телеграфують про величаві свята, які большевицький уряд уладив з приводу річниці відкриття московської підземної залізниці. Відомо, на що московський уряд улаштовує таке свято: для звеличання себе самого; мовляв, дивися, світе, як ми знаменито ґаздуємо.

Майже рівночасно нюйорський ліберальний тижневик „Ню Републик" містить статті відомого американського автора Едмонда Вилсона з описом його вражінь з побуту в Росії. Між іншим він каже: „Москва видається дуже вичерпуючим містом навіть для нюйорчанина. Трамваї звичайно переповнені. Люди чіпаються до них знадвору, спадають з трамваїв, їх переїжджають вози, переїжджають їм руки й ноги".

Цікаво, що важніше: чи парада, чи поправа комунікації? Чи не краще було би не робити паради в річницю відкриття підземної залізниці, а зате ті гроші повернути на поправу трамваевого руху, щоби люди не чіпалися трамваїв і не падали з них під колеса возів і авт?

УКРИТЕ ЛИХВАРСТВО.

Губернатор стейту Месечусетс установив був так званий „Комітет для консумційного кредиту" для розсліду питання, скільки коштує людину, що купує, річи на кредит, на сплату, на рати, для власне вигода. Рівночасно в тім самім стейті велося про ту справу слідство перед спеціяльною комісією, установленою ґенеральним судом стейту Месечусетс.

Що людина, яка купує річ на рати, на сплату, платить багато проценту, це знає усякий, та звичайно не знає, скільки саме. Багато людей припускають, що оплата за цю вигоду мусить бути велика. Одначе висліди слідств переходять усякі припущення. Показується, що при закупні авта на рати покупець платить від довжного капіталу найменше 10 процентів, а пересічно 25 процентів, у деяких випадках навіть 35 процентів. При закупні вживаних авт оплати ще вищі: пересічно вона виносить 47 процентів. Неменші оплати платиться при купні фортепянів: з великого числа розслідженних тільки одно рахувало 6 процентів.

Численя високих процентів це тільки один зловживок при купні товарів на рати. З ним звичайно йдуть інші, як підбивання цін, підсування несправедливих контрактів, змови з „фінансуючими підприємствами", тощо.

Закупно товарів на рати розвинулось було сильно перед депресією. Підчас депресії воно було значно впало. Тепер уже знов починається підноситися. Чи не заслугує воно на те, щоб його взяти в якісь законні карби?

На всякий випадок треба би відай людям про нього щось довідатися.

НЕ ВАЖНЕ?

Та це знову декому могло би видатися неважним.

Така думка панувала в нас колись неподільно. Нині вже є й інша думка, але й вона ще не зовсім утверджена.

Писав Іван Франко про другу половину 70-тих років минулого століття: „Всіх очі були звернені на високу політику; всі слідили за тим, що ділялося на Балканах, у Лондоні, в Берліні; що ділялося у нас дома — це все не обходило нікого. А дома йшли страшні річі. Лихва руйнувала нарід, ліцитації сипалися тисячами, банки розкидали свої павукові сіти, недороди йшли одні за одними, нужда збільшувалася страшенно".

Велика частина боротьби між Іваном Франком і громадянством відносилася власне до розуміння поняття народньої політики.

ДІЛОМ ЗА КООПЕРАЦІЮ.

Професори міської колеґії Ню Йорку збираються полагодити своє мешкальне питання через виставлення собі високої кооперативної камениці. Камениця має станути зараз коло їх школи, мати 9 поверхів та коштувати 600,000 долярів.

Всі причетні до кооперативи професори мають бути співвласниками. Кождий з них має мешкати в домі та бути немовби власником свого мешкання, платячи кооперативі місячно за удержання мешкання певну суму, залежно від числа кімнат у мешканню. Обчисляють тепер, що ці кошти будуть виносити коло 15 долярів за кімнату.

Взявши під увагу, що мешкання будуть кращі, як у звичайних чиншових домах, кооперація покажеться добрим бізнесом. Коли ж узяти під увагу, що це вчителі, то власність такого діла професорів робить, здається, на учеників краще вражіння, як гра професорів на біржі.

ВЕЛИКА ТЕРПИМІСТЬ.

З приводу недавної смерти англійського генерала Аленбі, що вславився здобуттям від Турків Єрусалим, подають у газетах відбитки його военних проклямацій, які він казав розліпити по Єрусалимі по здобуттю міста.

Змістом ці проклямації це проголошення военного стану. Та не це нині цікавить газети, а формальна справа, а саме факт, що ці проклямації генерал Аленбі казав видати трома мовами: англійською, французькою й італійською. Здавалось би — доказ терпимости. Та коли придивитися справі ближче, можна спитатися: звідки італійська мова? І чому нема арабської мови, котрої вживала тоді більшість населення Єрусалиму?

ЧОМУ ЯКРАЗ ЦІ МОВИ?

На деяких стаціях нюйорської надземної залізниці розвішені осторги проти плювання на стаціях, писані крім англійської ще мовами: італійською, жидівською й німецькою.

Чому нема інших? Нема між людьми інших мов плювачів?

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

БОСТОН, МАСС.

Чого може досягнути наша молодь?

Яка користь з того, коли наша молодь гуртується при наших організаціях? Таке питання мусить насуватись неодному батькові чи матері, неодному суспільному діячеві. Постараюся на це питання відповісти, беручи як приклад українську молодь з Бостону, що гуртується біля укр. прав. церкви.

В 1929 році ми, старші громадяни, зорґанізували Співацьке Товариство ім. Лисенка, до якого втягнули також поважне число молоді. Це був початок. В 1930 р. зорґанізовано клюб танцюристів школи Авраменка. Цей клюб складався вже виключно з молодих людей, хоч старі у дечому їм теж помагали. Цей молодий гурток ріжними виступами по ріжних американських салях, бібліотеках, театрах та радіостаціях зробив гарну народню роботу та розпропаґував українське імя не тільки в самому Бостоні, але також і в околиці. В 1935 році згаданий гурток дав 18 концертів між чужинцями, не включаючи своїх домашніх концертів, як Шевченківський, Листопадове Свято, Свято Ґлуки і т. п. У виступах серед чужих цей гурток нераз мусів змагатися з подібними гуртками інших народів. І ось серед тих змагань, в яких брали участь такі культурні народи як німці, французи, італійці, анґлійці й інші, наш гурток здобув пять перших нагород, а одну другу нагороду!

—o—

ШІКАҐО, ІЛЛ.

Гостинний виступ дітройтського хору „Думка".

На неділю, дня 17. травня б. р., загостив до Шікаґо Український Національний Хор „Думка" та дав шікаґовцям концерт у школі Шопена на вулиці Райс. Благородна ціль привела цей хор до Шікаґо, а саме він хотів дозбирати деяку суму, потрібну до остаточного сфінансування бюсту Шевченка, праці нашого різьбаря Архипенка, призначеного для Музею Наукового Тов. ім. Шевченка у Львові, як дар американських українців.

Про виступи хору „Думка" читав я нераз в українських часописах, але думав, що це пересічний собі хор, хоч рухливий, але поза Дітройтом незнаний.

Та помилився я значно. Хор має вже вироблене імя не лишень в Дітройті, але й поза ним. Такі поважні американські часописи як: Дітройт Нюс, Дітройт Івнінґ Таймс, Ленсінґ Стейт Джорнал, Джексон Петріот-Ситизен, висловлюються про хор „Думка" лише в суперлятивах. А про самого диригента хору п. Івана Атаманця пише „Дітройт Нюс", що він опановує хор, в який вложив багато важкої праці й ентузіязму.

Програма концерту була поділена на три частини. Першим, що впадало в очі з появою хору на сцені, це народні українські однострої. Перший раз побачили ми в Шікаґо членів хору в гарних жупанах. Досі ми привикли бачити українські хори лише у вишиваних сорочках.

З першої частини програми незвичайно добре відспівав хор Воробкевича „Огні горять" і Чайковського „Благословенна будь, душе моя".

Слухаючи першу пісню, здавалося чоловікові, що повернувся до рідного краю. Перед очима заблисли колишні українські веселі села. Відчувалося, що ми співучий народ, який так гарно зобразив Воробкевич у пісні, яку саме віддав нам на сцені хор „Думка". Другу пісню мусів таки хор відспівати другий раз, бо слухачі гучними оплесками змусили його до того.

З другої частини програми, то, судячи по слухачах, Кошиця „Ой, Сусанна" випала якнайкраще. По скінченню цеї пісні оплескам не було кінця. Народ домагався вперто повторити цю пісню. Не знаємо, чи може якийнебудь хор віддати краще пісню „Владико неба і землі", як ми її почули. В тій пісні п. Зола виявив нам свій дужий тенор, а пані Рихлівська ніжний і до глибини душі проймаючий сопран. А з третьої частини то Український Військовий Марш — Леонтовича знайшов в хорі „Думка" знаменитого виконавця. Надпрограмово відспівав ще хор словацьку пісню „Танцуй, танцуй, викруцай". Мило було слухати, цю популярну народню словацьку пісню, як лилася з українських грудей. Знаючи словацьку мову і маючи нераз нагоду чути цю пісню, мушу признатися, що в українськім обробленню вона випала значно краще і веселіше. Українське траля-ляля далеко краще звучить ніж словацьке.

За тих коротких дві години, підчас яких мали ми нагоду слухати дітройтський хор „Думка", ми прийшли до переконання, що хор „Думка" непересічний, ба що більше, хор цей підніс саме місто Дітройт на вищий ступінь, а то дехто думав, що Дітройт знаний і славний лише з автомобілевої індустрії. Публика, як звичайно в українців, не дописала. Коли зважити, що члени хору тратять по кілька днів на приготування до подорожі і саму дорогу до Шікаґо, не говорячи вже про фінансові витрати, і коли дальше зважити, благородну ціль подорожі до Шікаґо, то можна справедливо важко осудити самих себе, за те, що українське Шікаґо показалося супроти дітройтців і справи — невдячним. Бо яких 250 слухачів, що зволили звеличати концерт хору „Думка", є для Шікаґа нічим іншим, а лише невдячністю і браком почуття гостинности і розуміння ваги потреби, попертя культурної справи.

Степан Куропась.

—o—

КАРТЕРЕТ, Н. ДЖ.

Нова українська професіональна сила.

П. Микла Дмитрів, син Михайла і Євдокії Дмитрів, покінчив фармацевтику в університеті Ротґерс, Нюарк, Н. Дж.

Молодий український аптикар родився в Джерзі Сити, Н. Дж., 2. листопада 1913 р. Після покінчення гай скул у Картерет вписався на фармацевтику в Колеґії Фармацевтики при університеті Ротґерс. Цього року отримав ступінь фармацевтичних наук. В колеґії був почесним членом Біольоґічного Кружка Фай Бета Фай. Здав іспити, приписані стейтовими комісіями фармацевтики, в стейтах Ню Джерзі і Ню Йорку. Свідоцтво реєстрації отримав у травні 1936 р. з рук ґубернатора Гофмана.

Микола Дмитрів.

Родичі нашого молодого аптикаря є членами Українського Народного Союза.

Треба піднести велику дбайливість тих українських родичів, що обидвоє мусіли працювати, щоб дати синові спроможність освіти. Сестра нашого молодого аптикаря, Марійка, також покінчила гай скул.

Великий то і тяжкий труд для молоді, що вчащає до вищих шкіл, але також велика саможертвенність родичів, що собі багато мусять відмовити, щоб лише дітям відкрити двері до науки. Чим більше буде в нас такої саможертвенности, тим більше нашої молоді виведемо в люди. А є між нашою молоддю великі таланти, що аж жалко дивитись, як вони рвуться до школи та не можуть з ріжних причин її покінчити.

о. І. Г.

—o—

АМСТЕРДАМ, Н. Й.

Свято Української Матери.

За ініціятивою української молоді в неділю, 10. травня, відсвятковано у нас свято Української Матери. Свято розпочалося вступним словом і привітом для матерей, що його виголосила панна Стефанія Комаранська. По відспіванні американського гимну наступив реферат пані М. Лисякової з Когос, Н. Й.

В рефераті шановна бесідниця радила українським матерям виховувати своїх дітей в українському дусі. Але щоби діти переймалися тим українським духом, треба щоби матері впоювали його вже від колиски. Зновуж дітям бесідниця радила шанувати свою матір, яка дала нам життя й своїм трудом вивела нас у люди. Рівночасно ми всі не повинні забувати про нашу спільну матір, Неньку Україну, яка нині в неволі й від нас всіх потребує помочі. Виховуючи дітей в любові до цеї спільної всім Матери, ми виховаємо їх також в пошані і любові до їх родичів. Добре виховані діти принесуть родичам радість, а своему народові користь.

Крім того в програму свята входили деклямації, вокальні точки, як також вязанка українських мельодій, які наші тутешні хлопці відограли на струнних і дутих інструментах. Зновуж діти місцевої української школи відограли сценку зі Свята Матери „День Матери", котра вийшла дуже вдатно.

По святі заходами пань А. Макаровської, М. Труфин, Катерини Робак і члениць сестрицтва Непорочного Зачаття улаштовано в домівці Горожанського Клюбу чайний вечір, з котрого чистий дохід, в сумі $15.00, вислано на адресу о. Чапельського з призначенням зужити ці гроші на памятник Шашкевича в Стемфорд, Конн.

Присутній.

ВСЮДИ ВІТРЯТЬ УКРАЇНСЬКУ НЕБЕЗПЕКУ.

Краківський „І. К. Ц." нарікає на централістичну господарку в Польщі і як приклад цеї господарки наводить будову великого 4-поверхового дому в Станиславові.. Будинок цей був призначений на помешкання для службовців дирекції залізниць, яку в листопаді 1934 р. зліквідовано. Будову дому розпочали ще в 1930 р., але через брак фондів його не докінчують. Будова цього недокінченого дому коштувала коло 750,000 зл. Та „Курєра" не болить так те, що на будинок цей видано стільки грошей, як те, що, мовляв, від якогось часу кружляють уперті чутки, що будинок цей має перейти в руки українців з призначенням на український університет.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

БЛИЗНЯТА ТАРЗАНА.

(14)

Хлопці йшли все далі і далі. Стежка нераз була закрита галузями дерев і виглядала немов тунель. Рев льва затих і в них повернулася стара бадьорість. Док навіть заговорив: „Я зовсім не боюся льва. Найкращим способом є, замісць утікати перед ним, загородити йому шлях і дивитися йому просто в очі".

„А далі що?" — перебив йому Дік. „Далі? Лев сховає хвіст під себе і зачне втікати". „Кажуть, що парасоля також є добрим способом, щоб застрашити льва", з черги говорив Дік. Але увага Дока вже повернулась кудинде. Він глянув на скалистий горбок, що лежав праворуч, і сказав: „Тепер цілком певно знаю, що ми на лихій дорозі".

Хлопці рішили вертатися назад аж до роздоріжжя, де вони були звернули наліво, замісць направо. „Скорше, скорше!" — приговорював Дік. „Коли зачне темніти, тоді нам ніякі знаки на дорозі не поможуть". Скоро вони добилися до цього роздоріжжя, та їх коротка радість в одній хвилині обернулася в жах.

Напроти них, яких сто кроків, маширував лев. Побачивши хлопців, він також пристанув. Своїми блискучими очима змірював юнаків. Його зацікавив вигляд таких молодих і ніжних жертв. Після кількох хвилин захоплення він розняв пащеку і страшно заревів на цілий ліс. По цій осторозі пустився в напрямі хлопців.